

تأثیر توسعه منطقه پارس جنوبی بر زندگی بومیان منطقه

نگین مجازی

انتشارات آریان قلم

سرشناسه: حجازى، نگين، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پديدآور: تاثير توسعه منطقه پارس جنوب بر زندگى بوميان منطقه/ نگين حجازى.
مشخصات نشر: تهران: آريان قلم، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهرى: ۱۷۴ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۶-۴۹-۵
جمعيت فهرست نويسى: فيا
موضوع: رشد اقتصادى- ايران بندر عسلويه-- جنبه هاى اجتماعى- نمونه پژوهى
رضاء سعيد زينليا- ايران-- بندر عسلويه- نمونه پژوهى
رده بندي كننده: ۳ ۱۳۹۳ ح ۸۶ ب HC۴۷۸
رده بندي يوب: ۳۳۰/۹۵۷۱
شماره كتابشناسى ملي: ۳۴۹۴۷۸۶

تاثير توسعه منطقه پارس جنوبى بر زندگى بوميان منطقه

مدرس: آريان قلم

مؤلف: نگين حجازى

ناظر كیفى: نخستين پايگاه مشاوره پژوهش و كتابخانه هاى (نيكان)

ناظر فنى: محمد سعيد زينليا

چاپ متن: چاپ مهارت

صحافى: رثوف

نوبت چاپ: اول

تاريخ انتشار: ۱۳۹۳

تيراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۶-۴۹-۵

قيمت: ۱۰۵۰۰۰ ريال

تقدیر و سپاس

معلمان مانند پیامبران چراغ راه شاگردان خود هستند، برخود لازم دانستم از استاد فرهیخته و گرامی جناب دکتر رضا فاضل، جامعه شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه که در به ثمر رسیدن این کتاب، اینجانب را حمایت کرده و سخاوتمندانه، اندوخته علمی خود را در اختیار اینجانب قرار داده است، سپاس گذاری کنم.

نگین حجازی

www.ketab.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: کلیات	۱۵
۱-۱- مقدمه.....	۱۷
۲-۱- اهداف پژوهش.....	۱۹
الف- هدف کلی.....	۱۹
ب- اهداف جزئی.....	۱۹
۳-۱- مراحل شکل‌گیری منطقه اقتصادی پارس عسلویه.....	۲۰
الف- آشنایی اجمالی با منطقه عسلویه.....	۲۰
وجه تسمیه نام عسلویه.....	۲۰
قومیت، نژاد و زبان.....	۲۰
ب- مراحل تبدیل نام روستای عسلویه.....	۲۱
پیامدهای اقتصادی- اجتماعی قطب رشد عسلویه.....	۲۲
ج- معرفی اجمالی منطقه ویژه پارس.....	۲۳
فصل دوم: پیشینه و ادبیات	۲۵
۱-۲- مقدمه.....	۲۷
۲-۲- پیشینه فارسی.....	۲۷
۳-۲- تحقیقات خارجی.....	۲۳
۴-۲- مبانی نظری.....	۲۷
مقدمه.....	۲۷
مکتب کارکردگرایی ساختاری.....	۳۷
نظریات مکتب کشمکش.....	۴۴
الف- نظریات سبک زندگی.....	۴۷
عمل.....	۵۱
میدان.....	۵۲
ب- نظریات توسعه و جهانی شدن.....	۵۵
مفاهیم توسعه.....	۵۵

۵۹	تالکوت پارسونز.....
۶۰	تیب بندی جوامع در نظر پارسونز.....
۶۲	مرحله اول - جامعه سنتی.....
۶۲	مرحله دوم - مرحله ماقبل خیز (مرحله مقدماتی).....
۶۳	مرحله سوم - مرحله خیز (جهش اقتصادی).....
۶۴	مرحله چهارم - مرحله بلوغ اقتصادی.....
۶۴	مرحله پنجم - مرحله مصرف انبوه.....
۶۷	استگ جهانی شدن.....
۶۸	نظارت والرشتاين در خصوص جهانی سازی.....
۷۲	۵-۲- چارچوب نظری.....
۷۷	والرشتاين.....
۸۰	۶-۲- گزاره ها.....
۸۰	کارکرد گرایان.....
۸۰	اسینسر.....
۸۱	پارسونز.....
۸۱	دارندرف.....
۸۱	رندل کالینزیک.....
۸۱	مارکس وبر.....
۸۲	دوبریانوف.....
۸۲	پیتربوردیو.....
۸۲	روستو.....
۸۶	والرشتاين.....
۸۷	۷-۲- فرضیات.....
	۸-۲- مدل نظری.....
۸۹	فصل سوم: روشی بررسی فرهنگ مادی و غیرمادی بویان منطقه عسلویه.....
۹۱	۱-۳- مقدمه.....
۹۱	۲-۳- روش تحقیق.....
۹۳	۳-۳- محدوده مورد مطالعه.....
۹۶	۱-۳-۳- محدوده و وسعت.....
۹۶	۴-۳- جمعیت آماری.....
	۵-۳- روش نمونه گیری.....

۹۷	۳-۶- تعریف متغیرها.....
۹۹	۳-۶-۱- مفهوم سبک زندگی.....
۱۰۶	۳-۷- مؤلفه‌های (شاخص‌های) سبک زندگی.....
۱۰۸	۳-۷-۱- شاخص‌های سبک زندگی.....

۱۱۱	فصل چهارم: بررسی یافته‌های پژوهش.....
۱۱۲	مقدمه.....
۱۱۴	۴-۱- توصیف متغیرهای زمینه‌ای پژوهش.....
۱۱۴	۴-۱-۱- توزیع فراوانی پاسخ همیان بر حسب جنس.....
۱۱۵	۴-۱-۲- پراکندگی بین پاسخگویان.....
۱۱۶	۴-۱-۳- وضعیت ناهل پاسخگویان.....
۱۱۷	۴-۱-۴- وضعیت تسهیلات در خانوار.....
۱۱۸	۴-۱-۵- وضعیت تحصیل در خانوار.....
۱۱۹	۴-۱-۶- شغل زن خانوار.....
۱۲۰	۴-۱-۷- شغل مرد خانوار.....
۱۲۱	۴-۱-۸- وضعیت مسکن خانوار.....
۱۲۲	۴-۱-۹- نوع مذهب خانوار.....
۱۲۳	۴-۱-۱۰- نوع زبان و گویش خانوار.....
۱۲۴	۴-۱-۱۱- هزینه گوشت خانوار در ماه.....
۱۲۵	۴-۱-۱۲- هزینه لباس خانوار در سال.....
۱۲۶	۴-۱-۱۳- هزینه تحصیل فرزندان خانوار در سال.....
۱۲۷	۴-۱-۱۴- نوع آشپزخانه خانوار.....
۱۲۸	۴-۱-۱۵- استفاده از تسهیلات مسکن خانوار.....
۱۲۹	۴-۱-۱۶- سال ساخت مسکن خانوار.....
۱۳۰	۴-۱-۱۷- مدت استفاده از مسکن.....
۱۳۲	۴-۱-۱۸- نوع لهجه صحبت کردن با دوستان پاسخگویان.....
۱۳۳	۴-۱-۱۹- فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر وابسته تاسیس منطقه ویژه.....
۱۳۴	۴-۱-۲۰- فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل گذراندن اوقات فراغت در خانه.....
۱۳۵	۴-۱-۲۱- فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل گذراندن اوقات فراغت خارج از خانه.....
۱۳۶	۴-۱-۲۲- فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل تغییرات در نوع پوشش.....
۱۳۷	۴-۱-۲۲- شیوه و نحوه خوراک خانوار.....
۱۳۸	۴-۱-۲۴- تاثیر راههای ارتباطی بر سبک زندگی بومیان منطقه.....

- ۱۳۹ ۴-۱-۲۵- متغیر مستقل تأثیر تاسیس دانشگاه بر بومیان منطقه
- ۱۴۰ ۴-۱-۲۶- جدول متغیر مستقل حضور کارکنان صنعت نفت بر بومیان منطقه
- ۱۴۱ ۴-۱-۲۷- جدول متغیر مستقل اشتغال زنان در میان بومیان منطقه
- ۱۴۲ ۴-۱-۲۸- جدول متغیر مستقل تحصیلات بر بومیان منطقه
- ۱۴۳ ۴-۲- بررسی فرضیات
- ۱۵۵ فصل نهم: نتیجه گیری و پیشنهاد
- ۱۵۷ ۵-۱- نتیجه گیری
- ۱۶۳ ۵-۲- یافته‌های پژوهش با چارچوب نظری پژوهش
- ۱۶۶ ۵-۳- پیشنهادات
- ۱۶۹ منابع
- ۱۷۱ منابع فارسی
- ۱۷۴ منابع لاتین

فهرست جداول

جدول ۳-۲	چکیده متغیرهای الگوی پارسونز	۶۰
جدول ۴-۲	نظریه‌ها	۸۳
جدول ۱-۲	ویژگی‌های جمعیتی منطقه ویژه پارس	۹۳
جدول ۲-۲	تعداد خانوارهای منطقه ویژه	۹۴
جدول ۳-۳	انواع خدماتی و تفریحی	۹۴
جدول ۴-۳	امکان‌های دسترسی	۹۴
جدول ۵-۳	اشارات ریلی منطقه	۹۴
جدول ۶-۳	مراکز تجاری و بازاری منطقه ویژه اقتصادی	۹۴
جدول ۷-۳	مراکز آموزشی منطقه ویژه	۹۵
جدول ۸-۳	راه‌های ارتباطی منطقه ویژه اقتصادی	۹۵
جدول ۹-۳	مشترکین اینترنت منطقه ویژه اقتصادی	۹۵
جدول ۱۰-۳	تعداد خانوارهای منطقه ویژه	۹۷
جدول ۱۱-۳	شاخص‌های سبک زندگی مادی و غیرمادی	۱۰۹
جدول ۱-۴-۶	توزیع فراوانی پاسخ گویان بر حسب جنس	۱۱۴
جدول ۱-۴-۳	پراکندگی سن پاسخگویان	۱۱۵
جدول ۱-۴-۳	وضعیت تاهل پاسخگویان	۱۱۶
جدول ۱-۴-۴	وضعیت تحصیلات مرد خانوار	۱۱۷
جدول ۱-۴-۵	وضعیت تحصیلات زن خانوار	۱۱۸
جدول ۱-۴-۶	شغل زن خانوار	۱۱۹
جدول ۱-۴-۷	شغل مرد خانوار	۱۲۰
جدول ۱-۴-۸	وضعیت مسکن خانوار	۱۲۱
جدول ۱-۴-۹	نوع مذهب خانوار	۱۲۲
جدول ۱-۴-۱۰	نوع زبان و گویش خانوار	۱۲۳
جدول ۱-۴-۱۱	هزینه گوشت خانوار در ماه	۱۲۴
جدول ۱-۴-۱۲	هزینه لباس خانوار در سال	۱۲۵
جدول ۱-۴-۱۳	هزینه تحصیل فرزندان خانوار در سال	۱۲۶
جدول ۱-۴-۱۴	نوع آشپزخانه خانوار	۱۲۷
جدول ۱-۴-۱۵	استفاده از تسهیلات مسکن خانوار	۱۲۸

۱۲۹.....	جدول ۱-۴-۱۶ سال ساخت مسکن خانوار.....
۱۳۰.....	جدول ۱-۴-۱۷ مدت استفاده از مسکن.....
۱۳۲.....	جدول ۱-۴-۱۸ نوع لهجه صحبت کردن با دوستان پاسخگویان.....
۱۳۳.....	جدول ۱-۴-۱۹ فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر وابسته تاسیس منطقه ویژه.....
۱۳۳.....	نمودار ۱-۴-۱۹ نمودار ستونی متغیر وابسته تاسیس منطقه ویژه.....
۱۳۴.....	جدول ۱-۴-۲۰ فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل گذراندن اوقات فراغت در خانه.....
۱۳۴.....	نمودار ۱-۴-۲۰ نمودار ستونی گذراندن اوقات فراغت در خانه بر حسب درصد.....
۱۳۵.....	جدول ۱-۴-۲۱ فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل گذراندن اوقات فراغت خارج از خانه.....
۱۳۶.....	جدول ۱-۴-۲۱ فراوانی و درصد پاسخگویان در خصوص متغیر مستقل تغییرات در نوع پوشش.....
۱۳۷.....	جدول ۱-۴-۲۲ شیوه و نحوه خوراک خانوار.....
۱۳۸.....	جدول ۱-۴-۲۳ تاثیر راه های ارتباطی بر سبک زندگی بومیان منطقه.....
۱۳۹.....	جدول ۱-۴-۲۵ متغیر مستقل تاثیر تاسیس دانشگاه بر بومیان منطقه.....
۱۴۰.....	جدول ۱-۴-۲۶ متغیر مستقل خروج کارکنان صنعت نفت بر بومیان منطقه.....
۱۴۱.....	جدول ۱-۴-۲۷ متغیر مستقل اشتغال زنان در میان بومیان منطقه.....
۱۴۲.....	جدول ۱-۴-۲۸ متغیر مستقل تحصیلات بر بومیان منطقه.....

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۱-۴ نمودار دایره‌ای جنسیت بر حسب درصد	۱۱۴
نمودار ۲-۱-۴ نمودار ستونی میزان سن پاسخگویان	۱۱۵
نمودار ۳-۱-۴ نمودار دایره‌ای وضعیت تأهل بر حسب درصد	۱۱۶
نمودار ۴-۱-۴ نمودار ستونی تحصیلات مرد خانوار	۱۱۷
نمودار ۵-۱-۴ نمودار ستونی وضعیت تحصیلی زن خانوار	۱۱۸
نمودار ۶-۱-۴ نمودار ستونی شغل زن خانوار	۱۱۹
نمودار ۷-۱-۴ نمودار ستونی شغل مرد خانوار	۱۲۰
نمودار ۸-۱-۴ نمودار دایره‌ای مسکن بر حسب درصد	۱۲۱
نمودار ۹-۱-۴ نمودار دایره‌ای نحوه پاسخگویان بر حسب درصد	۱۲۲
نمودار ۱۰-۱-۴ نمودار دایره‌ای نوع گوشت بر حسب درصد	۱۲۳
نمودار ۱۱-۱-۴ ستون هزینه ماهیانه گوشت خانوار	۱۲۴
نمودار ۱۲-۱-۴ نمودار ستونی هزینه سالیانه پاسخگویان	۱۲۵
نمودار ۱۳-۱-۴ نمودار ستونی هزینه تحصیل فرزندان در سال	۱۲۶
نمودار ۱۴-۱-۴ نمودار دایره‌ای نوع آشپزخانه خانوار بر حسب درصد	۱۲۷
نمودار ۱۵-۱-۴ نمودار دایره‌ای استفاده از تسهیلات مسکن خانوار بر حسب درصد	۱۲۸
نمودار ۱۶-۱-۴ نمودار ستونی سال ساخت مسکن خانوار	۱۲۹
نمودار ۱۷-۱-۴ نمودار ستونی مدت استفاده از مسکن بر حسب سال	۱۳۰
نمودار ۱۸-۱-۴ نمودار دایره‌ای گویش با دوستان بر حسب درصد	۱۳۲
نمودار ۲۱-۱-۴ نمودار هرمی گذراندن اوقات فراغت خارج از خانه بر حسب درصد	۱۳۵
نمودار ۲۲-۱-۴ نمودار هرمی انتخاب و اهمیت پوشش خانوار	۱۳۶
نمودار ۲۳-۱-۴ نمودار هرمی شیوه و نحوه غذا خوردن	۱۳۷
نمودار ۲۴-۱-۴ نمودار هرمی تاثیر گسترش راه‌ها بر حسب درصد	۱۳۸
جدول ۲۵-۱-۴ نمودار هرمی تاثیر تاسیس دانشگاه در منطقه بر حسب درصد	۱۳۹
نمودار ۲۶-۱-۴ نمودار هرمی تاثیر حضور کارکنان صنعت نفت در منطقه	۱۴۰
نمودار ۲۷-۱-۴ نمودار هرمی اشتغال زنان در منطقه بر حسب درصد	۱۴۱
نمودار ۲۸-۱-۴ نمودار هرمی تحصیلات بر حسب درصد	۱۴۲

پیشگفتار

تجارب صاحب‌نظران مباحث توسعه‌ای و مدیران سازمان‌های اجرایی پروژه‌های بزرگ بین‌المللی بالاخص پروژه‌هایی که تغییرات ناگهانی و جهش‌یافته در منطقه‌ای خاص را به وجود می‌آورند، خواه این پروژه‌ها با هدف شاخص‌های توسعه ملی با سرمایه‌گذاری بخش دولتی و یا بخش خصوصی صورت گیرد، بر جلب مشارکت بومیان در تمام فرآیند انجام پروژه از برنامه‌ریزی تا اختتام تاکید شده‌است. جلب مشارکت بومیان بدون توجه به نگرانی‌ها و توقعات آنان که، قومی و یا بخشی از زندگی ایشان (شامل تمام جنبه‌های فرهنگی، اقتصادی، رفاهی، اجتماعی، زیست محیطی، ایمنی و بهداشتی) با اجرای پروژه‌های کلان تحت تاثیر قرار می‌دهد ناممکن و باعث بروز مشکلاتی در میان ایشان خواهد شد و این مسئله بر روند اجرای موفقیت آمیز پروژه در مدت تاثیر مستقیم خواهد داشت. تصمیم‌گیری‌های کلان باید بر اساس رشد تمامی جوانب زندگی بومیان منطقه قرار گیرد. به‌طور مثال در کشور ما بیش از صد سال از کشف نفت گذشته است و بومیان مناطق نفت خیز و همچنین میادین گاز انتظار دارند که پیشرفت منطقه‌شان متناسب با سرمایه‌گذاری انجام شده و درآمد کسب شده از این صنعت باشد، در گذشته در شهرهایی مانند: مسجدسلیمان و آبادان به‌علت اینکه اکثریت کارکنان این صنعت کارشناسان غربی بودند، تمامی امکانات در اختیار ایشان بود و به مشکلات بومیان منطقه توجهی نمی‌شد و فقر ساکنین این مناطق مورد توجه قرار نمی‌گرفت. همانطوری که در شهر نفت‌شهر در استان خوزستان پس از اتمام ذخایر نفتی شهر ساکنین خانه خالی شد. در حال حاضر ساکنان مناطق صنعتی از این تجربیات درس گرفته و اندک‌اندک اقدامات لازم را برای رشد همه جانبه منطقه خود از مسئولان مطالبه می‌کنند.

اهمیت این موضوع تاحدی است که سازمان بین‌المللی ناظر بر رعایت حقوق انسانی و حفظ محیط‌زیست، شرکت‌ها و سازمان‌های مجری پروژه‌های بین‌المللی با تاثیرات مستقیم بر بومیان ساکن در مناطق تحت‌تاثیر پروژه‌ها، خصوصاً مدیران شرکت‌های صنایع نفت و گاز و فعالان بخش معدن را ملزم به ایجاد یک سیستم ارزیابی و مدیریت اثرات اجتماعی و زیست‌محیطی کرده‌اند. ایجاد یک سیستم مدیریتی یکپارچه باهدف ارزیابی اثرات بالفعل و بالقوه پروژه بر بومیان، جوانب مختلف زندگی و محیط زندگی آنان، برنامه‌ریزی جهت حذف و یا کاهش اثرات مضر و افزایش منافع پروژه برای بومیان در جهت جلب مشارکت آنان در حمایت و پایداری

پروژه در بلندمدت است. لازم به توجه است بین نخبگان و کارگزاران جمهوری اسلامی، این اجماع وجود دارد که ایران امروز، بیش از هر چیز، نیازمند توسعه همه جانبه و پایدار است و کاروان آمال اسلامی و انقلابی، راهی جز عبور از ایران توسعه یافته ندارد. از همین رو، استراتژی اصلی نظام جمهوری اسلامی از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۳ توسعه در قالب سه برنامه کلان پنج ساله بوده است. در این تحقیق بررسی بر روی این مسئله حائز اهمیت که آیا توسعه منطقه همه جانبه بوده و چه تاثیری در روند زندگی بومیان گذاشته شده است.

نقشه تدوین هدف طراحان صنعتی قطب های رشد در اروپا و امریکا، استفاده از راه کارهای ایجاد رشد در مناطق محروم است، در صورتی که در کشورهای در حال توسعه، قطب های رشد به دلیل وجود مناطق محروم در مناطق خاص و به منظور کمک به رشد اقتصادی کل جامعه ایجاد شده اند. هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی پیامدهای تأسیس منطقه ویژه اقتصادی پارس بر سبک زندگی مادی و معنوی بومیان منطقه عسلویه است. در منطقه عسلویه، آرایش متمرکز و یکپارچه فعالیتهای صنعتی در منطقه صنایع بالادستی و پایین دستی صنعت نفت هدایت شده است؛ تحقیق حاضر، بررسی کمی انجام شده و اطلاعات با استفاده از توزیع پرسشنامه در بین بومیان منطقه (شامل ۲۱ روستا و ۱ شهر)، تعداد جامعه نمونه ۱۹۵ پاسخگو بوده است؛ صورت پذیرفته است. یافته های پژوهش نشان می دهد که حضور صنعت و گسترش سریع توسعه صنعتی در منطقه پیامدهای دوگانه ای داشته است. زیرساخت ها و امکانات زیربنایی نسبت به قبل از ورود صنعت به منطقه بهبود یافته است ولیکن مشکلاتی در منطقه در خصوص سبک و نوع برخورد در طبقه به وجود آمده از جمله بومیان و کارکنان صنعت باعث جدایی این دو قشر از هم دیگر شده است. از بین رفتن کشاورزی بومیان و نیز محدود شدن صید و صیادی و تمایل بومیان به کارهای خدماتی باعث شده شغل های سنتی در جامعه بومیان به خطر بیفتد، در این تحقیق از ۱۲ شاخصی که برای بررسی سبک زندگی بومیان در نظر گرفته شده است، ۲ شاخص (رشد گردشگری، ایجاد راه ها) بیشترین تاثیرگذاری را در منطقه داشته است.